

BENEDIKT MOHELNÍK: SVATODUŠNÍ SEKVENCE (kráceno - P. T. Káňa)

Každý velký svátek liturgického roku má své charakteristické prvky, které mu dodávají jeho vlastní ráz. Ke slavnosti Soslání Ducha svatého, již se završuje velikonoční období, patří neodmyslitelně svatodušní sekvence *Veni, Sancte Spiritus* - Svatý Duchu, sestup k nám.

Sekvence jsou v liturgii poměrně pozdním prvkem. Začaly vznikat v devátém století a brzy se staly velmi oblíbeným literárním druhem liturgické tvorby, především ve století dvanáctém. Středověká liturgie jimi byla doslova zaplavena. Svou sekvenci měl prakticky každý větší svátek. Bylo to ještě v době před reformou liturgie, kterou podnítil Tridentický koncil, takže množství sekvencí bylo umožněno i rozmanitostí liturgických ritů. Dnes je známo více než pět tisíc různých sekvencí a jednotlivé misály jich obsahovaly často až několik desítek. V potridentském misálu stejně jako v misálu současném zůstaly zachovány čtyři a mezi nimi sekvence pro slavnost Soslání Ducha sv. Jejím autorem je pravděpodobně Štěpán Langton (+ 1228), arcibiskup v Cantorbery, přítel papeže Inocenta III., jemuž nejspíš vděčíme za to, že se "zlatá sekvence", jak je taky někdy nazývána, stala známou. Svatodušní sekvence je v liturgii výjimečná i tím, že se obrací ke třetí osobě Nejsv. Trojice. Naprostá většina liturgických modliteb se obrací k Bohu Otcí skrze Krista, některé se obrací ke Kristu, protože on je nejen naším prostředníkem, ale také naším Pánem. Modlitby, které by se obracely k Duchu sv., jsou skutečnou výjimkou. Jeden středověký autor to svém výkladu ke mši sv. zdůvodňuje takto: "Duch sv. je Dar a proto neprosíme Dar o dar, ale o dar prosíme dárce daru." Zdrojem inspirace byla pro tvůrce sekvence antifona, která ji v misálu předcházela: "Přijď Duchu svatý, naplň srdce svých věrných a zapal v nich oheň své lásky." Témata, která antifona vyjadřuje stručně, se v sekvenci objevují obsahově rozvinutá.

Sekvence *Veni Sancte Spiritus* sestává z deseti trojverší, které se sdružují vždy po dvou. Tato kompozice se promítá i do způsobu jejího přednesu. Vždy dvě po sobě následující strofy mají stejnou melodii, kterou zpívá střídavě kantor a schola (popř. schola a lid, ap.).

Veni, Sancte Spiritus, - Et emitte caelitus, - Lucis tuae radium. Veni, Pater pauperum, Veni dator munerum, - Veni, lumen cordium. První dvě strofy jsou zanícenou prosbou o příchod Ducha sv. - čtyřikrát se v nich ozývá jednoduchá ale o to naléhavější prosba "přijď!"

Consolator optime, - Dulcis hospes animae, - Dulce refrigerium. In labore requies, - In aestu temperies, - In fletu solatium.

Další dvě strofy opěvují vlastnosti a působení Ducha Utěšitele. Třetí strofa totiž začíná oslovením "Utěšiteli" a pak oslovuje Ducha sv. jako sladkého hosta a oblažující osvěžení. Následující verše vypočítávají další útěchy Ducha: odpočinek v námáhách, úleva v žáru horka (nebo také ztišení bouře vášní), útěcha v pláči.

O lux beatissima, - Reple cordis intima, - Tuorum fidelium. Sine tuo numine, - Nihil est in lumine, - Nihil est innocium. Pátá a šestá strofa je naléhavou prosbou. Soustředí se v ní tematika světla, k níž se ještě vrátíme.

Lava quod est sordidum, - Riga quod est aridum, - Sana quod est saucium. Flecte quod est rigidum, - Fove quod est frigidum - Rege quod est devium.

Osmé a deváté trojverší vyzdvihuje plody Ducha sv. jako dárce Boží milosti, které dává správný řád všemu, co hřích poničil.

Da tuis fidelibus, - In te confidentibus, - Sacrum septenarium. Da virtutis meritum, - Da salutis exitum, - Da perenne gaudium. Poslední dvě strofy mají na mysli nebeský cíl pozemského putování prosebníků, kterého dosáhnou vedeni sedmým darem a ctnostmi. Můžeme si všimnout, že tam, kde je v prvních dvou trojverších prosba "přijď - veni", tam je v posledních dvou prosba "dej - da".

Věnujme nyní pozornost různým obrazům a tématickým okruhům, ve kterých je nevyčerpatelné bohatství Ducha sv. v této překrásné poetické skladbě vykresleno. Budeme si všimnout především biblický motivů, které jsou v pozadí celé sekvence. Duch sv. je blažené světlo, které paprskem nebeského záře naplňuje srdce věřících. Bez jeho božské přítomnosti nic není ve světle. Symbolika světla podtrhuje božský původ Ducha sv., který vychází z Otce a Syna. Už ve Starém zákoně se Bůh s oblibou přirovnává ke světlu. Bůh se halí do světla jako do pláště (Žl 104, 2) a on sám světlo vyzařuje (Hab 3, 4). Boží moudrost je odleskem věčného světla, které je krásnější než slunce a hvězdy a převyšuje i světlo dne (Mdr 7, 26-29). Pravým světlem, které přišlo na svět, je Kristus (Jan 1, 9; 1Jan 2, 8). Nový zákon vztahuje symboliku jak k Otcí (Jak 1, 17), tak k Synu, který je světlo lidí a kdo v něm chodí, není v temnotě (Jan 1, 4; 8, 12). Všechno, co má Syn, je Otcovo a Duch zvěstuje to, co přijal od Syna (Jan 16, 14-15). Osvícení Duchem svatým se dostává věřícím ve křtu: "Kdo byli osvíceni a okusili nebeského daru, stali se účastníky Ducha svatého." (Žid 6, 4) Světlo, jehož paprsky Duch sv. vlévá, je pro křesťana zbrojí, která mu umožňuje bojovat proti skutkům tmy (Řím 13, 12). Ovoce Ducha, o němž mluví sv. Pavel (Gal 5, 22), je podobné ovoci, které připisuje světlu (Ef 5, 9). Ve stejném smyslu se vyjadřuje i sv. Jan, pro něhož je láska spojená s přítomností Ducha v tom, kdo miluje (1Jan 4, 12-13), a bratrská láska znamená přebývat ve světle (2, 8-11).

Duch svatý je ozařujícím světlem a je také ohněm, který rozehrívá, co je studené. Stejně tak jako se zjevuje Bůh na hoře Sinaj v podobě ohně, aby dal vyvolenému lidu Zákon, i Duch svatý o Letnicích sestupuje z nebe v podobě ohnivých plamenů (Sk 2, 3), aby vypálil do srdcí Nový zákon milosti. Duch sv. nám neustále připomíná a oživuje v nás Kristovu přítomnost, aby naše srdce hořela (Lk 24, 32).

Bůh zaslubuje Jakubovu lidu ústy proroka Izaiáše: "Já vyleji vody v místa zprahlá žizní, bystřiny na suchou zemi. Já vyleji svého ducha na tvé potomstvo a své požehnání na ty, kteří z tebe vzejdou." (Iz 44, 3) Mesiánská doba je dobou působení Ducha. Zaslubuje ji i prorok Ezechiel, když zvěstuje, že Bůh očistí svůj lid vodou a vloží jim do nitra nové srdce a svého ducha (Ez 36, 25-26). Velikonoční tajemství, v němž je Kristus oslaven, je zdrojem Ducha sv., kterého Kristus dává a který se v nitru těch, kdo v Krista uvěřili, stává pramen, z něhož vyvěrají proudy živé vody (Jan 7, 37-39). Vodou křtu, která je posvěcená a oživená Duchem, Duch sv. omývá, co je poskvrněno a svažuje, co je vyprahlé.

Duch sv. je v sekvenci vzýván jako Otec chudých. Chudoba v duchu je první podmínkou pro vstup do Božího království (Mt 5,

3). K tomu, aby chudoba byla skutečnou evangelijní ctností otevírající bránu nebe, je jistě potřeba vedení Ducha sv. Jeho působením se učíme správnému vztahu k pomíjejícím hodnotám, aby naše skutečné bohatství nebylo nikde jinde, než v Bohu. Ducha sv. nazýváme Otcem také proto, že jemu nás Kristus svěřil, když vystoupil na nebesa, abychom nezůstali jako sirotci (Jan 14,

18). Je posláním Ducha sv., aby Církev dovedl do plnosti Božího království. Plnost pravdy, do níž Duch sv. uvádí, nemůžeme požívat jinak, než v nebi v blaženém patření na Boha. Zásluha ctností, spása a nakonec věčná radost, o nichž mluví poslední slova sekvence, jsou tím, co Duch, jako Dárce darů, skutečně dává. *Veni, Sancte Spiritus! - Da perenne gaudium!*
